

får till bostad begagna den af nuvarande vice värden innehafvande våning i Riksdagens hus samt att de af bibliotekarien nu begagnade rum användas till bibliotekets utvidgning.

Stockholm den 27 Januari 1877.

Christen Assarsson,
Malmöhus län.

Häruti instämma:

A. Andersson,
Göteborgs och Bohus län.

P. Engman,
Wester-Norrlands län.

N:o 63.

Af Herr H. Hagerman: Om upphäfvande af Kongl. Förordningen den 11 December 1868, angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.

Ehuru det måste medgifvas, att Kongl. Maj:ts nådiga förordning af den 11 December 1868 angående särskilda sammankomster för andaktsöfning är något mildare än de derförut i samma ämne gällande lagstadganden, så torde dock med fog kunna påstås, att nämnda förordning, oaktadt den ännu icke ett tiotal af år egt bestånd, öfverlevvat sig sjelf såsom utdömd af det allmänna rättsmedvetandet. Detta gäller säkerligen om förordningen i dess helhet men i främsta rummet om den senare delen deraf så lydande:

»Uppträder någon, som ej är prest eller enligt kyrkolagen berättigad att offentligen predika, vid dylik sammankomst såsom lärare med andliga föredrag, som anses leda till söndring i kyrkligt hänseende eller förakt för den allmänna gudstjensten eller eljest till undergräfvande af religionens helgd, ankomme på kyrkorådet att honom förbjuda att i berörda egenskap inom församlingen vidare uppträda. — Hvar som underlåter att ställa sig till efter rättelse kyrkorådsförbud mot utöfvande af lärareverksamhet, böte från och med femtio till och med tre hundra Riksdaler.»

Hvad som först och främst i denna bestämmelse faller i ögonen är de obestämda och sväfvande uttryck, som begagnats just i den viktigaste punkten eller vid angifvandet af den förseelse, för hvars beifrande lagen skulle vara afsedd. Ett religiöst föredrag behöfver blott af ett kyrkoråd »anses», icke bestämdt hafva medfört eller skola medföra utan »kunna» åstadkomma vissa förment skadliga verkningar, för att ådraga den, som dermed uppträdt, ett förbud af kyrkorådet att vidare i församlingen såsom religionslärare verka, och detta vid äfventyr af böter, som vid bristande tillgång skola förvandlas till svårt kroppsstraff. Det är i sanning svårt att säga, huru denna lag kunnat vara bättre eller snarare sämre formulerad, om dess afsigt rent af varit att lemna vidskapelsen, fanatismen, godtycket, afundsjukan, ja hatet och hämndlystnaden fritt spelrum att under täckmanteln af ett fromt religiöst nit öfva förföljelse mot oförvitlige medborgare.

Det är också ganska naturligt, att hela denna minst sagdt underliga lag flerstädes i vårt land, under påtryckningen af en upplyst tidsanda, skall lemnas å sido, såsom funnes den icke till. Öfver allt i landet, men företrädesvis i hufvudstaden hållas årligen hundradetals föredrag, hvilka kunna anses leda, om icke till undergräfvande af religionens helgd — ehuru äfven föredrag af noterade fritänkare kunna påvisas — dock till likgiltighet för den allmänna, d. v. s. statskyrkliga gudstjensten och söndring i kyrkligt hänseende, utan att något kyrkoråd »ansen» sig böra förbjuda talarne att vidare uppträda. Vare sig nu att vederbörande afhålla sig härifrån för skams skull eller att de äro för upplysta att vilja göra bruk af denna lag — ett är dock säkert, nämligen att denna deras underlåtenhet icke i minsta mån medfört några skadliga följder, om icke den att ingifva missaktning för en bestående lag. Och denna skada är sannerligen tillräckligt stor att ensamt för sig böra föranleda lagens upphäfvande, ju för dess hellre. Men härför tala äfven många andra skäl, af hvilka här ett par må påpekas.

Detta lagstadgande måste när helst det tillämpas — och såsom bekant har dess tillämpning på senare tiden ofta förekommit — leda just till

hvad det är afsedt att förebygga: söndring i statskyrkligt hänseende, förakt, eller åtminstone likgiltighet för den allmänna gudstjensten och undergräfvande af dogmernas helgd. Såsom bekant är pastor sjelfskrifven ordförande i kyrkorådet. Tillämpar detta senare vid något tillfälle detta lagstadgande, anses förbudet med säkerhet för ett verk af dess ordförande. Af afund och ofördragsamhet anses han hafva förmått de öfriga kyrkorådsmedlemmarne att förklara sig anse det af en icke prest hållna föredraget vara skadligt för kyrkans bestånd och det kristliga lifvet, hvarför de pligtskyldigast ansett sig böra meddela ett kyrkorådsförbud. Antagandet må ega grund eller icke — blotta misstanken verkar dock förakt för presterskapet och på samma gång likgiltighet för de läror, det predikar, samt benägenhet att utträda ur den kyrka, det har till uppgift att uppehålla.

Dagligen varda ock statskyrkan och dess läror underkastade kritik dels i offentliga föredrag af vetenskaplig eller populär form, dels på folkmöten och andra större sammankomster, äfvensom inom sällskap och föreningar, ja, till och med från teatertiljan, utan att sådant varder föremål för laglig beifran och utan att någon på fullt allvar anser kyrkan, gudstjensten eller religionen deraf lida ringaste skada, och detta oaktadt nämnda kritik oftare är mycket skarpare än någon, som kan förekomma vid en andaktsöfning. Hvad särskildt beträffar den förespeglade vådan af söndring i kyrkligt hänseende, så är ju sådan i öfverensstämmelse med grundlagens anda redan genom särskilda lagar medgifven och kan sannerligen icke förekommas genom en i kyrkorådets händer nedlagd godtycklig makt. Deremot förekommes säkerligen religionens vanhelgande genom offentliga föredrag bäst dermed, att alla religiösa liksom andra föredrag lemnas fullkomligt fria, ty äro desamma af en mot religion och sedlighet fiendtlig beskaffenhet, kan man vara fullt förvissad, att svenska folket, med den upplysning, religiositet och laglydnad, som i allmänhet utmärka detsamma, icke skall låta sig af dem påverkas, utan snarare gifva sin ovilja mot dem till känna på ett sätt, som omöjliggör deras fortsättande. För det fall, att olagligheter och oordningar vid religiösa sammankomster skulle uppstå, eger den offentliga ordningsmakten att, oberoende af i fråga varande lagstadgande, ingripa till deras stäffande.

På grund af hvad jag nu anfört får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen måtte för sin del besluta upphäfvandet af K. Maj:ts nädiga förordning af den 11 Decem-
ber 1868, eller åtminstone senare delen deraf: »Upp-

träder någon — — — — — tre hundra
Riksdaler.»

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 27 Januari 1877.

H. Hagerman.

N:o 64.

Af Herr H. Hagerman: Om ändring af kap. 3, § 23, i Kongl. Stadgan den 29 Maj 1846 angående försvarslösa och till allmänt arbete förfallne personer.

Man har på senare tiden allt mer och mer börjat få klart för sig, att straff- och arbetsfängelserna äfven böra hafva karakteren af uppfostringsanstalter för vanvårdade och vilsekomna samhällsmedlemmar. Men för att den vård, som der lemnas, skall kunna leda till det åsyftade målet, är icke blott nödigt att predika moral och att bemöta de dömda på ett humant och menniskor värdigt sätt, utan man måste också, så vidt möjligt är, söka att utom fängelset dels undanrödja de hinder, som finnas i vägen för en verklig förbättring, dels aflägsna frestelserna till återfall i brott. Välbetänkt har man tillåtit att straff- och arbetsfångar, hvilka under fängelsetiden ådagalägga flit och ett godt uppförande, erhålla en liten dagpenning, hvilken besparas tills de frigifvas; men sättet för dessa flitpenningars utbetalning till de frigifne synes mig i vissa fall olämpligt. I »Kongl. Maj:ts nådiga stadga» af den 29 Maj 1846, »angående försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer», kap. 3, § 23 heter det nemligen, att dessa besparingar skola »sändas till Konungens Befall-